

ÇOCUĞUN BABASI ÜZERİNDEKİ HAKLARI*

Es-selâmu aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Cumanız mübarek olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri sizi dünya ve ahiretin hayırlarına, sevdiklerinizle beraber erdirsin...

Biliyorsunuz, hepinizin birtakım hakları var, insan hakları diyoruz... Birbirimize karşı davranışlarımızda da genel olarak bir toplumun oluşmuş kararı, adet haline gelmiş birtakım karşılıklı haklar var diyoruz. Bunlara hem kendimiz uymak istiyoruz, hem de uymayanı garip karşılıyoruz, hatta ikaz ediyoruz, hatta hakkımızı korumak, savunmak istiyoruz.

Meselâ, annenin, babanın çocuklar üzerinde hakları var... Meselâ, komşunun komşu üzerinde hakkı var... Hocanın talebe üzerinde hakkı var... Bu hakların bilinmesi lâzım, riayet edilmesi için. Yâni herkes bu hakların neler olduğunu bilir, hak sahibinin hakkına, hukukuna riayet ederse, toplumda bir huzur, saadet olur, işler güzel yürür. Bir de kendisinin sahip olduğu hakları bilince, insan haklarını korur.

Tabii haklarını çiğnetmemek de bir fazilet... Yâni, çiğnenmesine müsaade etmemek de lâzım, hakkını korumak da önemli bizim dinimizde...

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Hatta ben ilk okuduğum zaman, bir hayli garip karşılamıştım, şaşırmıştım; çünkü sanki İslâm öyle değilmiş sanıyordum.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

مَنْ قَاتَلَ دُونَ نَفْسِهِ حَتَّى يُقْتَلَ فَهُوَ شَهِيدٌ

وَمَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ

(عبد الرزاق عن ابن عباس)

(*Men kàtele dûne nefsihî, hattâ yuktele, fehüve şehîdün*) “Bir insan kendisini korumak için mücadele etse ve öldürülse, o şehiddir. (*Ve men kutile dûne mâlihî, fehüve şehîdün*) Bir insan malını korumak için öldürülse, o da şehiddir.” buyuruyor.

Meselâ, dağ başında eşkıya yolunu kesmiş, tabii malını koruyacak. Ben sanıyordum ki, İslâm pasiftir. Yâni, “Ne yapalım mal gene bulunur, vereyim, geçip gideyim!” diyecek sanıyordum. Mantık öyledir sanıyordum. Ama hadis-i şerifi okuyunca hayret ettim, sürpriz oldu benim için. Tabii çok takdir ettim.

İslâm, hakkın korunmasını çok önemli bir mesele olarak ön planda tutuyor. Hani maldır, maddedir filân demiyor; haksızın haksızlığı yapmasını engellemek bakımından da faydası

¹ Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.X, s.116, no:18570; Hâris, *Müsned*, c.III, s.44, no:625; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LIII, s.166, no:11224; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.425, no:11236; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.108, no:23087

olduğu için, kendi hakkını korumayı bir fazilet prensibi olarak, bir esas olarak öne koyuyor. Buna uyduğu esnada insan bir zarara uğrarsa, hayatını kaybederse, o zaman şehid olacağı bildiriliyor. Tabii bunlar İslâm'ın ne kadar derin bir görüşlere sahip olduğunu, ne kadar sosyal düzeni korumaya önem verdiğini gösteren binbir emâreden, nişânedan birisi olmuş oluyor.

a. Okumayı, Yazmayı Öğretmek

Şimdi, ben bu cuma günkü sohbetimde, belki biraz şaşıracaksınız diye düşünüyorum, çocuğun anne –veya daha doğrusu babası daha sorumlu olduğu için– babası üzerindeki haklarından bahsetmek istiyorum. Yanlış duymadınız, çocuğun babası üzerinde hakları üzerinde durmak istiyorum. Biraz belki tebessümle dinleyeceksiniz, merakla dinleyeceksiniz. Gençler de, “Allah Allah!..” diyecekler. “Bizim babalarımız üstünde acaba ne haklarımız varmış?.. Biz biliyorduk ki, babamızın bizim üzerimizde sonsuz hakları var, haklarını ödeyemeyiz ne kadar hizmet etsek... Ama demek ki, bizim de onun üzerinde haklarımız varmış.” diye hayret edecekler.

Bu konuda iki hadis-i şerif okumak istiyorum sevgili dinleyiciler size. Birinci hadis-i şerif:²

² Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.401, no:8665; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.15, no:19526; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.184; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, c.II, s.99, no:44; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.131, no:2669; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.219; Ebû Râfi' RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.598, no:45340; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.98, no:255; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XII, s.134, no:11619.

حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُعَلِّمَهُ الْكِتَابَةَ
وَالسَّبَّاحَةَ وَالرِّمَّيَةَ وَأَنْ لَا يَرْزُقَهُ إِلَّا طَيِّبًا

(الحكيم، وأبو الشيخ، هب. ق. عن أبي رافع)

RE. 276/6 (*Hakku'l-veledi ale'l-vâlidî en yuallimehü'l-kitâbe, ve's-sibâhate, ve'r-rimâyete, ve en lâ yerzukahû illâ tayyibâ.*)
Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Tabii biz Kur'an okunduğu zaman “*Sadaka'llahu'l-azîm*” diyoruz, tasdik ediyoruz Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kelâmının hak olduğunu, güzel olduğunu, söylediği her şeyin en güzel olduğunu, mükemmel olduğunu tasdik makamında, Kur'an okuyunca “*Sadaka'llâhu'l-azîm*” diyoruz; Rasûlüllah'ın hadis-i şerîfini de okuyup bitirince, “*Sadaka rasûlü'llâh*” diyoruz. Tabii, Rasûlüllah da her şeyin en güzelini, en doğrusunu, en mâkulünü söyler. Elbette söylediği haktır, gerçektir. Çünkü Allah'ın rasûlüdür. Alemlerin, kâinâtın yaratıcısı Allah-u Teâlâ Hazretleri onu öğretmiş, yetiştirmiştir. O sözleri de söyliettiren, elçi olarak gönderen Allah-u Teâlâ Hazretleri olduğu için, elbette sözleri haktır, doğrudur, gerçektir.

Burada kelimelerin üzerinde duralım, tercümeyi yaparken: (*Hakku'l-veledi ale'l-vâlid*) *Vâlid* baba demek, *vâlide* anne

demek, *veled* de çocuk demek Arapça'da. *Veled* çocuk, *vâlid* baba, *vâlide* anne... Tabii *vâlide*'nin anne demek olduğunu biliyoruz. *Vâlid*'i belki pek duymamışlardır bizim

halkımızdan. Ama *vâlideyn* diye ikil sîgasını, yâni tesniye sîgasını duymuşlardır. İnsanın anne babasına, ikisine birden *vâlideyn* denilir. *Vâlid*, baba demek.

“Çocuğun babası üzerine, baba üzerine hakkı...” diyor Peygamber Efendimiz ve buyuruyor, sıralamaya başlıyor: (*En yuallimehu'l-kitâbete*) “Ona yazmayı öğretmektir.”

Şimdi, bu hadis-i şerifin, *varyant* diyoruz biz metin tenkidi ilminde; yâni bir başka rivayeti var, orada da (*en yuallimehû kitâba'llâh*) diye geçmiş. İkisini de söyleyelim. “Babanın çocuğa vazifesi, çocuğun da babası üzerinde hakkı...” Yâni, yapılmadığı zaman, “Benim hakkımı vermedi.” diyecek, Allah’tan davacı olacak. “Benim babam benim bu hakkımı vermedi, onun üzerinde benim hakkım var.” diyecek, hak iddia edebilecek.

(*En yuallimehu'l-kitâbete*) İlk önce *kitabeh* rivâyetini açıklayalım: “Yazmayı öğretmesi. Babanın çocuğuna yazmayı öğretmesi çocuğun hakkıdır.” Yâni, çocuk küçük daha, tabii okumanın, yazmanın, tahsilin, terbiyenin, ilmin, irfanın kıymetini bilmez. Çukulata ister, tatlı ister, şeker ister, oyun ister, gezmek ister, uyumak ister, yemek ister... Böyle şeylerle vakit geçirmek ister ama, babası biliyor, yetişmiş, gün görmüş bir insan, hayatı tanıyor. Babasının artık ona neyin gerektiğini bilip, ona okumayı, yazmayı öğretmesi lâzım!..

Tabii biz Şimdi, genel olarak çocuklarımızı ilkokula veriyoruz, hatta anaokuluna veriyoruz, hatta kreŐe bırakıyoruz... Çocuklar bir Şeyler ğrenmeye başlıyor. Yazmayı ğretiyoruz. Yazmayı, okumayı, harfleri bilmeyeni hakikaten ayıplarız:

“–İnsaf, 20. Yüzyıl’da bir ocuk okumayı yazmayı bilmiyor!” deriz.

Tabii devlet de bunu bir büyük görev olarak almış üzerine ve ilkokul eğitimi mecburi deniliyor, çocuklar böylece okumayı, yazmayı öğreniyor.

Çünkü yazı ilmin anahtarı, ilim de hayattaki başarının anahtarı... İslâm ilme o kadar büyük önem veriyor ki, çocuğun babası üzerindeki bir hakkı, ona yazmayı öğretmek.

Tabii yazıyı öğrenecek, okumayı öğrenecek, arkasından çeşitli bilgileri öğrenecek; alim, fâzıl, kâmil bir insan olacak... Hem kendisine faydası olacak öğrendiklerinin, hem de topluma faydası olacak. İlimle beraber edebi, takvâyı, nezâketi, zarâfeti öğrenecek;

aydın olacak, tatlı bir insan olacak, herkes hayran kalacak, herkes sevecek, topluma faydalı olacak... Ne kadar güzel! Bunların hepsinin anahtarı, tabii tahsilin temeli bu olduğu için onu öğretecek. Bu babanın görevi, çocuğun da hakkı...

Öğretmediđi zaman, ocuk diyecek ki:

“–Babam bana okuma hakkımı sağlamadı, beni yetiŐtmedi, okutmadı.” diyecek.

Hem bu dünyada, hem ahirette baba sorumlu olur. Yâni Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzurunda da sorumlu olur. *Kitâbet* rivâyeti, bir.

İkinci rivâyet de neydi?..

أَنْ يُعَلِّمَهُ كِتَابَ اللَّهِ

(*En yuallimehû kitâba'llâh*)³Yâni, “Çocuğun baba üzerindeki hakkı, Allah'ın kitabını ona öğretmesi...”

Eh, tabii zaten birinci rivâyetten başlasak da buraya gelecektik. Yâni, okuma yazmayı öğrenecek, sonra neyi öğrenecek?.. Tabii, Allah'ın dinini, kitabını öğrenecek. Allah'ın dinini, kitabını bilmeyen... Hani bazen bir insan bir insana kızar da, bizim halkımızın arasında bir söz vardır:

“—Seni Allah'sız, kitapsız!” filan diye hitab ederler.

Tabii hiç bir insan Allah'sız olamaz. Yâni, Allah'ı kabul etse de etmese de, Allah var ve Allah onun yaratanı. O söz doğru değil. Kitapsız diyor, yâni bir kitaba inanmamış demek istiyor, onunla hakaret ediyor. Tabii herkes evvelâ çocuğuna okumayı, yazmayı öğretecek, önce dinini öğretecek...

³ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.184; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.II, s.99, no:44; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.131, no:2669; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.219; Ebû Râfi' RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.444, no:45345; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XV, s.430,

Dinî bilgilerin temel olanları, (*mâ lâ bûdde minhüm*) diye Arapça'da ifade edilir; yâni mutlaka öğrenilmesi gereken, farz olan bir ilim var. Farz, yâni çok önemli ve hiç kaçınılması mümkün değil. Namaz, oruç, zekât, hac gibi ibadetleri yapacak kadar dînî bilgileri, temel bilgileri; Allah'ın varlığını, birliğini, sıfatlarını, nübüvvet ve dinin itikad konularını sağlam bilmesi lâzım! O da oraya götürecekti. Yâni okuma yazmayı bilmekten murad, Yunus Emre rahmetlinin dediği gibi:

İlim ilim bilmektir,

*İlim kendin bilmektir.*⁴

İlmin bir sonucu var, bir neticesi var. İlim bir alet, o aletle elde edilecek mutluluklar, yücelikler var. O yüceliklerin başında tabii, sağlam bir iman, irfân geliyor.

⁴ Dr. Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Divanı*, s.101, şiir no: 91. Şiirin tamamı şöyle:

İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir.

Sen kendini bilmezsin, ya nice okumaktır?

Okumaktan murat ne, kişi Hakk'ı bilmektir.

Çün okudun bilmezsin, ha bir kuru emektir.

Okudum bildim deme, çok taat kıldım deme,

Eri Hak bilmez isen, abes yere yılmektir

Dört kitabın mânâsı, bellidir bir elifte;

Sen elifi bilmezsin, bu nice okumaktır?

Yigirmi dokuz hece, okursun uçtan uca,

Sen elif dersin hoca, mânâsı ne demektir?

Yunus Emre der hoca, gerekse var bin hacca,

Hepisinden iyice, bir gönüle girmektir.

Onun için, kitabet rivayeti de zaten onu zımnen ihtiva ediyor. Bu okumayı, yazmayı öğrenecek, ondan sonra da dini bilgileri öğrenecek diye. Ama öbür rivâyet, Allah'ın kitabını öğretmek; doğrudan doğruya ana hedefi söylüyor.

Tersten biraz açıklayalım, giderek meseleyi açalım: Bir baba çocuğuna okumayı, yazmayı öğretti: “Bu A’dır, bu B’dir, bu C’dir, bu Z’dir, bu S’dir...” diye öğretti, tamam. Ama dinini öğretmezse ne olur?.. Yine sorumlu olur.

Demek ki, maksat harfleri öğretmek değilmiş; okuma yazmayı öğretmekten de maksat dini öğretmekmiş, tabii Kur’an-ı Kerim’i öğretmekmiş.

Babalar ve tabii baba makamında olan kimseler... Yâni bazen ne olur?.. Babası vefat etmiş olur, o zaman sorumluluk annesine gelir, dedesine gelir, dayısına gelir, amcasına gelir... Onu tekeffül etmiş, o yetime bakmaya söz vermiş insana gelir. Ne yapacak?.. Önce Allah'ın kitabını öğretecek. Çünkü Allah'ın kitabı, Allah'ın mü'minlere hitabı demek, hitap etmiş, mektubu demek. Yâni anlaşılır bir şekilde söylememiz gerekirse, mesajı demek; şimdi mesajı daha iyi anlar dinleyiciler. Allah bir mesaj göndermiş, bu taraf mesajı almıyor, aletleri bozuk. Olmaz. Çok mühim, çünkü hayat mühim... Hayat da bir şey değil, ahiret çok mühim. Ahiret sonsuz, ebedî. Hem de hayatı da kör olacak, hiç bir şey bilmeyecek, hem ahireti kaybedecek, hiç bir şey kazanamayacak. Ne kadar fenâ!..

Onun için, mesajı herkesin alması lâzım! Babanın da alması lâzım!.. Baba kendisi mesajı iyice almış olacak, ondan sonra da çocuğuna mesajı iyice öğretmiş olacak.

Bunu geçmiş konuşmalarımda da, çeşitli vesilelerle, camideki vaazlarımda da söyledim muhterem kardeşlerim: Biz tabii ilkokulda çocukları böyle oyunla ve sâireyle yetiştiriyoruz. Biraz boş şeylerle meşgul ediyoruz gibi geliyor bana... Çünkü ben o tahsilin içinden geçtim, biliyorum. Çocuklarımız da, torunlarımız da o tahsilin içinden geçiyor, biliyoruz.

Şimdi çocuk bulûğ çağına girdiği zaman, her şeyden sorumlu oluyor. Yâni, farzları yapması lâzım, haramlardan kaçınması lâzım! O halde bulûğ çağına kadar, yâni erginlik çağına kadar, Allah'ın bütün emirlerini sade bir şekilde öğrenmesi lâzım!.. Öğrenilmediği zaman, öğretilmediği zaman çocuk da mahvolacak, öğretmeyenler de sorumluluk altında kalacak. Onun için, ilkokul müfredatımızı değiştirmemiz lâzım, veyahut ilkokul müfredatı maarifte, yâni Milli Eğitim Bakanlığı'nda değişmiyorsa, bizim özel olarak bunu cumartesileri, pazarları, okul sonrası saatler, okul dışı saatlerde mutlaka öğretmemiz lâzım!..

Çocuk erginlik çağına girdiği zaman, farzları işlemeye alışmış, günahlardan kaçınmaya alışmış olmalı!.. Haram yemeyecek, hırsızlık yapmayacak, yalan söylemeyecek, zulmetmeyecek, bütün haramları bilecek; vazifelerini de bilecek, yapacak durumda olması lâzım! Evet, Allah'ın kitabı da zaten bunları anlatıyor.

Demek ki, baba çocuğuna okumayı, yazmayı öğretecek. Tabii okumak yazmaktan da maksad, Allah'ın dinini, imanın esaslarını, müslümanlığın esaslarını güzelce öğretecek, onu cahil bırakmayacak.

Asıl cahillik Allah'ı bilmemektir. Yâni bir insan dünyevî bilgilerin hepsini öğrense, "Üç tane fakülte bitirdim." Tamam duvara as, koleksiyon yap!.. Allah'ı bilmiyor, Allah'ı tanımıyor, inançsız, ateist, müşrik...

Peki bu kâinâtın bu düzenini kim yarattı? Sen yapmadın, sen hazır buldun. Bu kâinâtın düzenini yaratan kim?.. Üç tane fakülte bitirmişsin ama, etrafındaki olayların mahiyetini anlayamamışsın. Bak takvimlerle her şey ne kadar muntazam, önceden hesaplayabiliyoruz; güneş ne zaman doğacak, ne zaman batacak; bahar ne zaman gelecek, rüzgârlar, fırtınalar, kocakarı fırtınası, bilmem şu soğuklar, bu sıcaklar... Hepsi belli. Bu neyi gösteriyor?.. İntizam var, düzen var, belirli bir düzenle çalışıyor kâinât. Peki bu düzen nasıl oluyor?.. Bu kadar karmaşık, bu kadar çok varlığın olduğu kalabalık bir yaratıklar aleminde, kâinâtta, bu düzen nasıl oluyor?..

Allah, işte o düzeni sağlayan, yüce yaratan. O yaratanı tanımamış. İstersen elli tane fakülte bitir... Demek ki sen asıl büyük gerçeği görememişsin demektir. Kıymeti yok. Yâni asıl ilim Allah'ı bilmektir, bulmaktır. Ondan sonra zaten, bütün ilimlerin yolu açılıyor kendisine...

Evet, sevgili dinleyiciler, anlamışsınızdır ama, biz de işin çeşitli yönlerini anlatmak için konuşmamız gerekiyordu, ondan böyle söyledik. Çocuğun babası üzerinde birinci hakkı: Babasının ona okumayı, yazmayı, ilmi, irfânı, Allah'ın kitabını, dinin esaslarını öğretmesi oluyor. Öğretmezse ne olur?.. Çocuk günah işledikçe, babasına günah yazılır.

“—E öldü gitti babası kurtuldu.”

Hayır, kurtulamaz!.. Mezara gider günahlar, sorumluluklar.. Mezarda kemikleri sızlar, ruhu muazzeb olur, kabirde azab görür. Çocuğunu iyi yetiştirecek.

“—Ama hocam, ben çocuğu iyi yetiştirmeye çalıştım, tahsiline gayret ettim de, çocuk ondan sonra kötü arkadaşlar edindi, sapıttı.”

Tamam. Çocuk sorumluluk çağına girdikten sonra, senin bütün güzel niyetlerine ve gayretlerine rağmen sapıtmışsa, sorumluluk onun. Ama sorumluluk çağına girmeden, sen ona karşı babalık vazifelerini yapmadıysan, onun haklarını ona vermediysen; o zaman sen sorumlusun! Bak onun eğitim hakkı. O eğitimi sen verecektin, öğretecektin okumayı, yazmayı, Allah'ın kitabını öğretecektin, dinini imanını öğretecektin, öyle yetiştirecektin.

b. Yüzmeyi Öğretmek

Sonra ne buyuruyor Peygamber Efendimiz?.. Çocuğun baba üzerinde birinci hakkı: Babasının ona yazmayı öğretmesi, veyahut Allah'ın

kitabını öğretmesi. (*Kitâbet*) veya (*kitâbu'llâh*) diye iki rivâyet vardı ama, hepsi aynı kapıya çıkıyordu.

İkinci öğreteceği şey: (*Ve's-sibâhate*) *Sibâhat*, yüzmek demek. Yâni suya atlayıp, çırpınıp, suyun üstünde kalmak, bir yerden bir yere hareket etmek, suda boğulmamak, yüzmek demek.

Şimdi bakın, Peygamber SAS Efendimiz'in çocuğa öncelikle öğretilmesi gerektiğini söylediği hususlara; ne kadar enteresan!.. Şimdi yüzmek bir spordur, bir zevktir. Ama her şeyden önce hayatı kurtarmak için bir şarttır. Yâni insan kayık devrildiği zaman, suya battığı zaman, gemi battığı zaman, boğulmamak için yüzmeyi bilmeli!.. Kâinâta, şu dünyada, yeryüzünde dağlar, ovalar, toprak, kara parçaları var ama, denizler de var... İnsan bazen dereden geçiyor, bazen gölden geçiyor, bazen boğazdan geçiyor, bazen denizden, ummândan geçiyor... Yeryüzünün bir kısmı da, hatta büyük bir kısmı denizlerle kaplı... Onun için, yüzmeyi öğrenmek tavsiye ediliyor Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri tarafından.

Ben de şahsen, küçüklüğümde beri rüyama girer, yüzmeyi çok severim. Ne kadar hoşlanıyorum, Peygamber Efendimiz'in yüzmeyi tavsiye etmesinden... Şimdi bizim Türkiye'mizin üç tarafı denizlerle çevrili. Biz de tabii çocuklarımızı mutlaka yüzmek bilir bir şekilde yetiştirmemiz lâzım!

“—Ne yapalım, işte yetiştirsin annesi babası.” diyoruz.

Fakat, meselâ Avustralya’da öyle değil. Yüzme, okul derslerinden birisi. Ve benim tanıdıklarımın birisinin oğlu yüzmeden ikmâle kalmıştı. Çalıştı, çabaladı, uğraştı, sonra imtihana girdi. Tabii yüzme sadece sözle değil. Aynı zamanda uygulamalı:

“—Atla bakalım suyun içine, yüz bakalım kurbağalama, yüz bakalım bilmem ne yüzüşü, yüz bakalım sırt üstü... Dal bakalım!..”

Neyse artık imtihanları öyle oluyor, nasıl oluyorsa. Yüzmeyi öğretiyorlar.

Şimdi, bakın dinimiz yüzmeyi çocuğa küçükten öğretmeyi emrediyor babaya. Çocuğun hakkı oluyor, babanın da görevi olmuş oluyor. Bunu nerede söylüyor Peygamber Efendimiz?... Bir tarafı çöl olan dağlık bir yerde söylüyor. Yâni suyun pek lâzım olmadığı, yüzmenin pek lâzım olmadığı sanılacak bir yerde söylüyor. Bu da Peygamber SAS Efendimiz’in emirlerinin ne kadar derin anlamlı, ne kadar geniş, ne kadar hikmetli olduğunu gösteren çok güzel bir misal.

Yüzmeyi öğrenecek çocuk. Neden?.. Evet, şimdi yaşadığı, Peygamber Efendimiz’in bu sözü söylediği o çevre, Mekke-i Mükerre veyahut Medine-i Münevvere kara parçası, kumluk, çöllük, ahâli kara ehli ama olsun. Yâni ufuk geniş, ileride denizleri, okyanusları geçecek İslâmiyet, kıtalara yayılacak, dünyanın her tarafına yayılacak. Peygamber-i Zîşânımız

ümmetini terbiye etmek istiyor. Terbiye edilmesinin tam olması için, terbiyesinin mükemmel olması için, yüzmeyi de öğretmeyi tavsiye buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz.

“—E Hocam şimdi yüzmeyi öğretelim ama, işte bikiniler var, yokiniler var, altsizlar, üstsüzler var, ne yapacağız?..”

İslâm her şeye bir ölçü koymuş. İslâm’da tesettür var. Tesettüre riâyet edilerek olacak bunlar... Yâni fısk u fücûr, günah olmayacak. Gözle veya başka bir şekilde harama yol açılmayacak, onlar sağla-nacak. Tabii yüzmeyi öğretiyor deyince, bir karış şeyi giy ayağına, her tarafın, yâni Allah’ın kapat dediği yerlerin meydanda, öyle yüz demek değil bu... Yâni şartlarına riâyet ederek yüz demek.

c. Atıcılığı Öğretmek

Sonra öğreteceği şeylerden birisi de: (*Ve’r-rimâye*) *Rimâye*, ok atmak demek.

O devirde ok vardı. İşte bir yay, o yayın bir kirişi, bir de sivri uçlu hazırlanmış bir çubuk... Onu yaya takarsın, yayı gerersin, yay biraz sert olursa, kuvvetli çekebilirse bir insan oku, adamın pazusunun kuvvetine göre işte yirmi beş metre, otuz metre, kırk metre, elli metre gider, hedefe vurur. Hayvana attıysa hayvana saplanır, hayvan yaralanır, kaçar veya kanı akar, düşer. Kuş veya ceylan, veya tavşan böylece vurulmuş olur. O zamanın silahı bu, yâni ok atmak.

Ok atmak için de, tabii oku hem tâlim edip çekmeye alışması lâzım insanın... Okun yayı çok sağlam malzemedен yapıлып, böyle çok çekebildiği zaman, uzun mesafeye attığı zaman, uzun menzilli bir atış oluyor, kıymetli bu. Yâni uzaktan düşmanı veya avı vurması mümkün oluyor. Bunun idmanın olması lâzım, çalışmasının olması lâzım!.. Çocuk küçükten beri çalışacak, ok atmayı öğrenecek, hem de nişan almayı öğrenecek. “Şöyle kaldırırsam, gözümü şöyle kapatırsam, şöyle yaparsam, biraz da okun havada gidip aşağıya inişini hesaplarsam şöyle vururum!” diye, ata ata alışacak, atmayı öğrenecek.

E şimdi tabii okçuluk, ancak Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bir spor dalı haline geldi. Yâni pratik değeri azaldı. Şimdi tabii atıcılık çok ileri noktalara gitti; silahlı atışlar var, uzun menzilli atışlar var, füzeler var... Uçaklarla bizim sevgili, kıymetli, kahraman pilotlarımızın, o jet uçaklarımızı kullanan kahramanların akrobatik hareketler arasında hedefi böyle on ikiden vuruşları var... O da bir atış tabii. Bunların hepsini öğrenmek İslâm'ın bir emri olmuş oluyor.

Böylece atmayı, vurmayı müslüman öğrenecek. Neden? Sulh lâzım, sulh güzel, (*ve's-sulhu hayrun*) sulh hayırlı, güzel ama, gel gör ki, düşmanların bazısı senin malına tamah ediyor, göz dikiyor... Bazısı canına kasdediyor. Bazısı senin diyarını, ülkelerini güzel görüyor, bazısı seni yurdundan çıkartmak istiyor. Bazısı senin madenlerine, sahip olduğun zenginliklere sahip

olmak istiyor. Petrole ve sâir yer altı, yer üstü zenginliklerine sahip olmak istiyor, saldırıyor. O zaman ne olacak müslüman:

Hâzır ol cenge eğer ister isen sulh u salâh!

Çok sevdiğim bir şiir parçası, mısra. “Eğer sulh u salâh istiyorsan, yâni sükûnet, huzur, barış, mutluluk, böyle tatlı bir hayat istiyorsan; o zaman ne yapacaksın?.. Cenge hazır olacaksın ki düşman korkacak, gelmeyecek. “Bu hazırlıklıdır, ben bununla savaşamam, savaşırsam belâmı bulurum!” diyecek, saldırmayacak. Onun için bu çok önemli.

Tamam, Peygamber Efendimiz bunu öğretmiş. Çok ileri, çok güzel bir tavsiye... Hepimiz bunu turalım! Yâni halkımız da tutsun, ordumuz da bilsin, askerimiz, kardeşlerimiz de bilsinler. Atıcılık Peygamber Efendimiz’in tavsiyesi. Atıp vurmak, her çeşit atış âletlerini, silâhlarını en mükemmel tarzda herkesin kullanması...

Eskiden cirit oynarlardı. Ben ilk defa Malazgirt’te gördüm askerlik yaparken, cirit oyunları vardı. Atın üstünde bir oyun... İki takım kuruluyor, ellerinde mızraklar... Hem atı sürüyor, hem mızrağı atıp düşmanına vurup değdirecek. O zaman puan kazanıyor. Öteki oyuncular, hem atı sürüyor, hem de mızrak kendisine değmeyecek şekilde kendisini korumayı öğrenecek. Bazıları da atın üstünden karnı tarafına geçiyor, tutunarak akrobatik hareketler yapıyor. Kendisini savunmayı öğreniyor, ötekisi saldırmayı öğreniyor.

Oyun neticede, yâni cirit atma oyunu. Ata binmeyi de öğretiyor insana... Bu oyunlar hep yapılmış. Bu güreşten, bokstan, ciritten, binicilikten, okçuluktan maksad ne?.. Vücut kabiliyetlerini geliştirmek ve bu kabiliyetlerini savunmada, kendisini korumakta kullanmak... Toplumun istikbali için, mutluluğu için, korunması için bunlar lâzım!..

d. Helâl Rızıkla Beslemek

Başka ne tavsiye eylemiş Peygamber Efendimiz? Yâni çocuğun baba üzerindeki hakları; bir: Yazmayı öğrenmesi, Allah'ın kitabını öğrenmesi. İki: Yüzmeyi öğretmesi babasının ona. Üçüncüsü: Atmayı öğretmesi... Her çeşit ok vs.den başlayarak tabanca, tüfek, füze, uçakla vurmak vs. neyse onları öğrenecek.

(Ve en lâ yezukahû illâ tayyibâ) “Ancak temiz olan rızıkla onu beslemesi de, çocuğun hakkıdır.” Babası evladını temiz rızıkla besleyecek, yâni haram getirmeyecek eve...

Anne evde duruyor, çocuklara bakıyor. Baba sabahleyin çıkıyor, gidiyor geliyor. Nereden kazandı kazancı?.. Bilmem, işte rüşvet aldı da öyle geldi. Olmadı. Yâni anasına da, çocuğuna da haram yedirmiş oluyor, istikballerini mahvetmiş oluyor. Kendisini de çok büyük bir suçluluk içine atmış oluyor. E nereden kazandı? Hırsızlıktan kazandı, başka gayrı meşrû yollardan kazandı... Bunların hepsi yanlış.

Nereden kazanacak?.. Temiz bir kazanç olacak. Yâni kimsenin hakkını yutmadan, çiğnemedi, gasbetmeden, güzel bir şekilde kazanacak, helâl kazanacak.

Tayyib, burada helâl, güzel kazanç demek... Helâl, güzel kazançla, gıdayla çocuğu beslemesi çocuğun hakkıdır, babanın vazifesidir.

Çocuk bunu sorar babasına ahirette:

“—Yâ Rabbi, babam bana helâl lokma getirmemiş, helâl yedirmemiş.” diye davacı olur.

Onun için, babanın bir vazifesi de kazancının helâl olmasına dikkat etmek.

Tabii insanın dükkânı oluyor, esnaf oluyor, sanatkâr oluyor, ziraatla uğraşiyor, memur oluyor, kazancını herkes bir yoldan kazanıyor. Memursa, saatlerine dikkat edecek. Yâni boş geçirip de, maaşını gayrı meşrû bir şekilde alma durumuna getirmeyecek, vazifesini güzel yapacak.

Sanatkârsa işini güzel yapacak, helâl edecek, kazancını helâl hale getirecek. İşçiye işçi, sanatkârsa sanatkâr, yaptığı işi helâl yolla yapacak, kazancını helâl edecek.

Bu birinci hadis-i şerif sevgili dinleyiciler.

e. Çocuğun İsmi Güzel Koymak

İkinci hadis-i şerifi de okumak istiyorum. O da bir başka rivâyet Ebû Hüreyre RA’dan, kısa... Bazı şeyleri bu birinci hadis-i şerifte

anlatılanlara benziyor, bazıları biraz farklı. Onu da söyleyeyim:⁵

حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى وَالِدِهِ أَنْ يُحْسِنَ اسْمَهُ
وَأَنْ يُعَلِّمَهُ الْكِتَابَةَ وَيُزَوِّجَهُ إِذَا أَدْرَكَ
(أبو نعيم عن أبي هريرة)

RE. 276/7 (*Hakku'l-veledi alâ vâlidihî*)
“Çocuğun babası üzerinde hakkıdır, (*en yuhsine'smehû*) babanın çocuğuna güzel bir isim vermesi, ismini güzel koyması çocuğun hakkıdır.” Bu bir.

(*Ve en yuallimehu'l-kitâbete*) “Ve babanın çocuğuna yazıyı öğretmesi, yâni ilim irfan öğretmesi, terbiye etmesi; iki...

(*Ve yüzevicehû izâ edreke*) Evlenecek çağa ulaşınca da onu evlendirmesi.” Burada bir başka konu çıktı ortaya. Bu da birbabalık vazifesi oluyor.

Şimdi bunları izah edelim:

Birinci olarak burada neyi zikretti Peygamber Efendimiz, hatırlayalım:

“İsmi güzel koyacak.” Yâni daha çocuk doğduğu zaman bir isim konuluyor. Tabii bu isim önemli. Yâni şerefli bir isim olacak, kötü

⁵ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.131, no:2670; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *İyâl*, c.I, s.332, no:171; *Ebû Hüreyre RA'dan*.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.544, no:45191 ve s.625, no:45416; *Câmiü'l-Ehâdîs*,

bir isim olmayacak, çocuğun utanç duyacağı, ar duyacağı bir isim olmayacak; müşrik, kâfir, Allah düşmanı bir kişinin ismi olmayacak...

Bazen o isimler konuluyor. Eski devirlerden bir isim bulunuyor, alınıyor ama adam kâfir, müşrik... Olmaz. Yâni mü'min bir insan ismi olacak veya güzel bir isim olacak. Çocuğa hedef gösterecek. Meselâ, çocuğun ismi diyelim ki, *Sabri* diyoruz, yâni sabrı tavsiye ediyoruz; *Şükrü* diyoruz yâni çocuk şükürlü olsun, Allah'ın verdiği nimetleri bilsin... *Mücahid* koyuyor veya *Câhid* koyuyor, yâni çocuk Allah yolunda cehd etsin, gayret etsin, cihad etsin... *Fatih* diyoruz meselâ, *Fatih Sultan Mehmed* gibi olsun, veyahut fütûhât yapabilecek bir kimse olsun, toplumuna faydalı olsun diye böyle güzel hedef göstermesi, ismin güzel olması lâzım!

Tabii herkes ismin güzel olmasını istiyor. Anneler babalar çocuğuna güzel isim koydum sanıyor ama, bir de lütfen başkalarına sorsunlar da, güzel mi değil mi bunu iyice takip etsinler. Son zamanlarda duyuyorum, moda olmuş, biraz da nüfus memurları da buna kızdıkları için engelliyorlarmış;

“—Olmaz, bunu yazmam, git değiştir.” diyorlarmış.

Gayrimüslim ismi, yabancı ismi... E bizim bir toplumumuz var, tarihimiz var, kültürümüz var; şanlı bir tarihimiz var, zengin bir kültürümüz var. Niye ben başkasını taklit edeyim?.. Niye başka bir kültürün ismini alayım?.. Bir isim, bakıyorsun bir batılı ismi; yâni Yunanlının

koyduğu isim, Bulgarın koyduğu, bir Avrupalının, bir Amerikalının koyduğu isim... Niye koyayım ben?.. Ben Türküm, müslümanım. Benim kendi kültürümden sevdiğim bir şeyi koyarım, onu hatırlatır ismi. Yâni, ismin böyle güzel olmasına dikkat etmek lâzım!

O bakımdan, nüfus memurlarının da tenbih edenlerini takdir ediyorum. Tabii, kendi kültürümüzü korumamız lâzım!

Benim elimde salâhiyet olsa, ben dükkânların levhalarına bile karışacağım. Çünkü Türkiye’de miyiz, yoksa bir başka ülkede miyiz şaşırmağa başladım. Dükkân levhaları, o kadar böyle yabancı kelimelerle dolu olmaya başladı, bir modalandı bu böyle... Olmaz. Yâni şahsiyetimizi kaybetmemeliyiz, kültürümüzü unutmamalıyız. Dilimizin, edebiyatımızın, örfümüzün, adetimizin ne kadar güzel olduğunu bilip korumalıyız, muhafazasına gayret etmeliyiz.

O bakımdan, ismin güzel olmasını tavsiye ediyor Efendimiz. Düşünülecek, taşınılacak güzel bir isim konulacak. Danışılır, yâni büyüklere danışılır, âlim, fâzıl kimselere danışılır, öyle konulur.

Sonra: *(Ve en yuallimehu’l-kitâbete)* “Yazıyı öğretecek.” diyor, birinci hadis-i şerifte de zaten bu vardı. Onu izah etmiştik.

f. Vakti Gelince Evlendirmek

(Ve yüzevicehû izâ edreke) “Bülüğa erdiği zaman, akîl bâliğ olduğu zaman, olgunlaştığı

zaman onu evlendirmek babanın vazifesi, çocuğun hakkı.” Babası evlendirmemişse, çocuk babasından davacı olabilir. Çocuk evlenmediğinden dolayı cinsel yönden suç işlerse, harama sapsa; gözle, elle, fiili olarak zina işlerse, günahı babasına yazılıyor. Neden?.. Evlendirecekti, evlendirmede.

Şimdi, tabii (*izâ edreke*), yâni bâliğ olduğu zaman, evlenecek çağa geldiği zaman evlendirmek. Şimdi bu evlendirmek çağı üçtü, beşti diye bir rakam söylenmediği için, uzatılıyor. Çocuk bakıyorsunuz, ne çocuğu artık kocaman bir adam olmuş, bir efendi olmuş, beyefendi olmuş, saçlarına kır düşmüş, bıyıklarına kır düşmüş, kırk yaşını geçmiş, hâlâ evlenecek... Olmaz! Yâni, “O zamana kadar nasıl vaktini geçirdi?” diye soru sorarlar insana. Tabii o zaman günahla geçmiş olursa vakit, sabretmemişse; büyük ölçüde sabretmemiştir, günahla geçmiştir zamanı... O zaman, o baba çok sorumlu oluyor.

Erkence, vakti gelince evlendirmek lâzım! Bu hususta kolaylık göstermek lâzım, işi kolaylaştırmak lâzım, aracı olmak lâzım!.. İyi bir insanın oğlu ile, iyi bir insanın kızına, yuva kursunlar diye aracı olmak lâzım! Bu hususta çok sevap var. Yâni, nikâh hususundaki yardımlaşmaların çok sevabı var.

Ne oluyor erken evlenince çocuk?.. Ciddîleşiyor, bir aile reisi oluyor, baba oluyor. Hanımı var, hanımına karşı sorumluluğu var, çocuğuna karşı sorumluluğu var. Böylece sokaktaki kepezelikler,

rezaletler önleniyor İslâm'da. İslâm'ın tam uygulandığı bir ülkeye gittiğin zaman, böyle polislerin minibüsle gelip, tabancalarını çekip de kenardan, bulvardan, caddeden, “Hanım sen gel içeriye!” diye kadınları toplayıp da karakola, hastaneye götürmesi durumları olmuyor. Böyle kumarhaneleri, eğlence yerlerini basıp da soruşturma yapma durumu olmuyor. Çünkü, ihtiyaç zamanında ve meşrû yoldan, tatlı güzel bir şekilde karşılaşmış oluyor. Her şey rayına oturmuş oluyor.

Bu yapılmadığı zaman... Başka toplumlar yapmıyormuş... Yapmıyor ama, onlar sevap günah bilmiyor, günahı işliyor, ondan yapmıyor. Geciktiriyor, evlenmiyor, evliliği geciktiriyor, nikâh yapmıyor. Bizce bunlar doğru değil... Bizim dinimizde evliliğin nikâhla olması lâzım! Nikâh dışı evlilik haram... Tepeden tırnağa, sabahtan akşama hep günah olmuş oluyor. Onun için ondan korunması gerekiyor.

Harama bakmak da günah, nâmahreme bakmak da günah, flört de günah... Bunların karşılığı ne olacak?.. Yâni, “Flört etme!.. İşte bilmem onun bunun karısını, kızını ayartma!” filan. Bunları laf olarak demek yeterli değil. Ne olması lâzım?.. İhtiyacı karşılayıp, toplumun fitneye, fesâda sapmasını engellemek lâzım! İslâm bunu yapıyor. Çocuğu evlendi, kızı da evlendi, oğlan da evlendi... Tamam, fitne fesad sebebi kalmıyor ortada... Şeytanın dolaşıp da, insanları kandırması için vesîle kalmıyor. Ne kadar güzel!..

“—Efendim olur mu, işte biraz gençliği sürsün...”

Aman sen ne diyorsun, gel bakayım, “Gençliğini sürsün!” ne demek?.. Sen Allah’ın emrine, Kur’an-ı Kerim’e, Peygamber SAS Efendimiz’in sünnetine karşı çıkıyorsun, haramı işlesin diyorsun; öyle şey olur mu?.. Haramdan uzak olsun diyeceksin.

“—Efendim, işte genç yaşta evlenir mi?..”

Evlenir, çok da iyi olur. Hatta bizim akrabadan birisi vardı, üniversiteyi bitirince evlendi de, evlendikten sonra bana diyor ki:

“—Keşke üniversiteye başladığım zaman evlenseymişim... Yâni daha lisedeyken evlenseymişim keşke, çok rahat.” diyor.

Dersleri de kolay yaptım diyor. Yâni, “Evde her türlü konfor olduğu için, çalışmalarımı da daha rahat, daha kolay yaptım.” diyor.

İslâm bunu emrediyor. Tabii dünya üzerinde çok çeşitli sistemler var, modeller var, uygulamalar var. İyi, kötü, haram, helâl... Hepsi ortada ama, İslâm ne diyor?.. Biz müslümanız, biz İslâm’ın dediğine uyacağız. Afrikalıların, Hotantoluların, Eskimoların, Kızılderililerin veya Azteklerin, İnkaların yaptığı bizi ilgilendirmiyor. Biz müslüman olduğumuz için, her şeyimiz İslâmî usüllere göre olacak ve bunun da çok büyük faydaları var.

“—Efendim, insan erken evlenirse, işte gününü görememiş, gençliğini yaşayamazmış, yaratıcı olamazmış...”

Bunların hepsi şeytanın uydurması, aldatması, yalanı... Çünkü İslâmî devrelerde, genç yaşta evleniyorlar da, ne kadar büyük alimler yetişti. Çünkü artık problem kalmıyor. Gönlünü oyalayan, aklını çelen problem kalmadığı için insan ciddî oluyor, ilmi güzel yapıyor, mesleğini güzel yapıyor; toplumda her şey düzenli gidiyor, tertemiz bir toplum oluyor.

Evet sevgili dinleyiciler, Peygamber SAS Efendimiz'in iki hadis-i şerîfini okuduk. Bu hadis-i şerîf biraz orijinal, çarpıcı olsun, sürpriz tesir yapsın diye, çocuğun babası üzerindeki hakları nelerdir diye, onu anlatan iki hadis seçtim. İkisini izah etmiş olduk. Tabii başka bir konuşmada da, babanın çocukları, annenin çocukları üzerinde haklarını anlatırız. Daha başka bir hafta da inşaallah öğretmenin, muallimin, hocanın öğrencileri üzerindeki haklarını anlatırız. Böylece devam eder. Yâni haklar, hukuklar, anlatılacak şeyler çeşitli olabilir.

Aman babalar, evlatlarınızın haklarını, sizin üzerinizde ne hakları olduğunu bilin, çocuklarınıza haklarını verin! Onlara güzel isim koyun! Allah'ın kitabını, ilmi, irfanı öğretin! Yüzmeyi ve sporu öğretin, atmayı, vurmayı öğretin!.. Helâl rızıkla besleyin, iyi yetiştirin ve yuva kurmalarında yardımcı olun, acele edin! Bulûğa erdiği zaman evlendirin!.. Böylece toplumda fitne, fesat, günah, haram olmasın... Pırıl pırıl insanlardan, iyi yetişmiş insanlardan, namuslu, ahlâklı insanlardan müteşekkil, tertemiz bir toplumu, dünyaya numûne olacak,

örnek olacak bir toplumu, tekrar insanlar görsün diyoruz. Allah-u Teâlâ Hazretleri haklarımızı, vazifelerimizi iyi bilenlerden ve onları tam, güzel bir şekilde uygulayanlardan, böylece hem dünyanın huzuruna, sükûnuna, mutluluğuna hem de ahiretin ebedî saadetine erenlerden eylesin cümlelerinizi ve cümlemizi, sevgili Akra dinleyicileri!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri cumanızı mübarek eylesin... Erkeklerle hatırlatıyoruz: Cuma namazına gitmeden önce boyabdesti alırlarsa çok sevap ve Kehf Sûresi'ni okurlarsa çok sevap... On günlük günahları bağışlanıyor, her iki işte de... Cumaya erken gitmelerini tavsiye ederiz. Hanımların da tabii evde Yâsin Sûresi'ni, Kehf Sûresi'ni okumalarını tavsiye ederiz. Peygamber SAS Efendimiz'e salât ü selâmı çok yapmalarını tavsiye ederiz.

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, sevgili Akra dinleyicileri!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

22. 03. 1996 - AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

